
ความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามของประชาชนในชุมชนมุสลิม
เกาะบูโหลน จังหวัดสตูล
toiyiban@gmail.com

อับดุลเลาะห์ หมัดอะด้า¹

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามของประชาชนในชุมชนมุสลิมเกาะบูโหลน จังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประชาชนจำนวน 216 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า มีความต้องการจัดการศึกษาอิสลามด้านการศึกษาในระบบอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการศึกษานอกระบบและด้านการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความต้องการด้านการศึกษา การจัดการศึกษาอิสลาม การศึกษาอิสลาม เกาะบูโหลน จังหวัดสตูล

¹ ศษ.ม. (การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม), ผู้จัดการสำนักงานปาดานีฟอรัม จังหวัดปัตตานี

**Demand for Islamic Educational Management of Muslim Community
in Bulone Island, Satun Province**
toiyiban@gmail.com

Abdulloh Mad-adam¹

Abstract

This research aims to study level of demand for Islamic Education of Muslim community in Bulone Island, Satun Province. The 216 representative samples were involved in the data collection

The results of the research are as follows; In Overall, the level of demand for Islamic educational management is high. When considering each aspect, it was found that the level of demand for formal Islamic Education is very high, it was then followed by the demand for non-formal and informal education which are at high level.

Keywords: Education demand, Islamic Educational Management, Islamic Education, Bulone Island, Satun Province

¹ M.Ed. (Islamic Educational Administration and Management), Pattani Forum Office Manager Pattani

บทนำ

กา ร จั ด ก า ร ศี ก ษา เป็น กระบวนการพัฒนามนุษย์ที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ทางความคิดและจิตวิญญาณ ก่อเกิดการสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางสังคม การจัดการศึกษาในมิติมุมมองของอิสลามเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการแสวงหาความโปรดปรานจากผู้เป็นเจ้าของ นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อความผาสุกทั้งโลกนี้และโลกหน้า ดังนั้นอิสลามจึงเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับความรู้และการศึกษาเป็นอย่างมาก อิสลามไม่เพียงแต่จะสอนให้มนุษย์มีความรักต่อความรู้ แต่อิสลามเรียกร้องให้ทุกคนแสวงหาความรู้ ไม่ว่าจะเขาจะอยู่ ณ แห่งหนใด จะอยู่ในยามที่คับขันหรืออยู่ในภาวะศึกสงครามก็ตาม เพราะความรู้นั้นเป็นพื้นฐานของการพัฒนามนุษย์ เป็นกุญแจของความสำเร็จทางวัฒนธรรมและอารยธรรม ความรู้มีความสำคัญในทุกขั้นตอนของการมีอยู่ของมนุษย์ ความรู้เท่านั้นที่ทำให้มนุษย์ได้รู้จักตัวเอง รู้จักจักรวาล และรู้จักพระผู้อภิบาลผู้ทรงสร้าง (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2551) สังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันให้ความสำคัญกับการศึกษามาโดยตลอด เนื่องจากการศึกษาเป็นสิ่งที่ชี้วัดให้เห็นถึงการเจริญเติบโตและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์อิสลาม การศึกษาอิสลามได้กำเนิดขึ้นครั้งแรกระหว่างท่านญิบรีล (อะลีย์อิสลาม) กับท่านนบีมุฮัมมัด

ﷺ ณ ถ้ำอิรรอ ซึ่งถือเป็นหลักสูตรการศึกษาอิสลามหรือบทบัญญัติฉบับแรกที่มนุษย์ได้ศึกษา คือ 5 โองการแรกที่ถูกประทานลงมาให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่อัลลอฮ์ได้ทรงตรัสในซูเราะฮ์อัลอะลัก โองการที่ 1-5

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ (1)
خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ (2) اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ
(3) الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ (4) عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ (5)

ความว่า: 1. จงอ่าน ด้วยพระนามแห่งพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงบังเกิด 2. ทรงบังเกิดมนุษย์จากก้อนเลือด 3. จงอ่านเถิดและพระเจ้าของเจ้านั้นผู้ทรงใจบุญยิ่ง 4. ผู้ทรงสอนการใช้ปากกา 5. ผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้

คำว่า “จงอ่าน” ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาสำหรับมวลมนุษย์ทั้งโลก และเป็นการสั่งใช้ให้กระทำถือเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้วิถีชีวิตการเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ด้วยการผ่านการศึกษา ใน 5 โองการนี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษา ซึ่งได้ย้าคำว่า “จงอ่าน” ถึงสองครั้งและมาในรูปกริยาคำสั่งเพื่อให้มนุษย์ได้ตระหนักและเป็นการบ่งบอกถึงความสำคัญของการศึกษาแสวงหาความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับหะดีษที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า “การศึกษาแสวงหาความรู้นั้นเป็นฟิรดู (สิ่งจำเป็น) เหมือนมุสลิมทุกคน” (Ibnu Majah, 1975)

การศึกษาในอิสลามยังเป็นกระบวนการอบรมและบ่มเพาะ สติปัญญา ร่างกายและจิตวิญญาณเพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ หลายคุณลักษณะ ดังนี้ อัต-ตฺรียะฮฺ หมายถึงการอบรม การขัดเกลาจิตใจ อัต-ตะอฺลีมี หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ซึ่งหมายถึงความรู้ทางศาสนาและทางโลก อัต-ตะอฺดีบ หมายถึง การอบรมบ่มนิสัย คุณธรรม และมีระเบียบวินัย (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2551) และในทัศนะอิสลามมุสลิมที่ดีจะเป็นผู้ยึดมั่นกับหลักคำสอนของอัลอิสลาม ถือเป็นวิธีการดำเนินชีวิต และการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องนั้นจะต้องเป็นวิถีที่วางอยู่บนพื้นฐานของศาสนา ซึ่งการรู้จักศาสนาจะต้องผ่านกระบวนการศึกษา ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำมาสู่ความก้าวหน้า ความผาสุกทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ดังวจนะของท่านนบีมุฮัมมัดﷺ ที่ว่า “ผู้ใดก็ตามที่ได้เลือกหนทางหนึ่งเพื่อการศึกษา (ความรู้อิสลาม) อัลลอฮฺจะทรงให้ความง่ายตายบนเส้นทางสู่สวรรค์” (Abu Daud, 2000) สังคมใดที่ประชาชนมีองค์ประกอบไปด้วยการศึกษาที่ดี สังคมนั้นย่อมมีความก้าวหน้าพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับมูลฐานของชุมชนย่อมเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของประเทศชาติ เมื่อพิจารณาในระดับมหภาค พบว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล บรรลุเป้าหมายของชาติ แต่รัฐมีทรัพยากรจำกัดไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง ทำให้

การจัดการศึกษาอาจขาดคุณภาพลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

แต่เนื่องจากการจัดการการศึกษาอิสลามเป็นการจัดการการศึกษาที่นำหลักการทางศาสนามาจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต มีการจัดการเรียนการสอนทั้งที่บูรณาการการเรียนการสอนศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญและไม่มีการบูรณาการ ซึ่งแตกต่างจากการจัดการการศึกษาของรัฐบาล ในอดีตการจัดการการศึกษาอิสลามให้กับชุมชนมุสลิมจะเกิดขึ้นตามมัสยิดโดยแต่ละชุมชนได้ก่อตั้งขึ้นในท้องถิ่นตัวเอง ไม่ได้มีการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ อย่างไรก็ตาม กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ระบุว่า แม้ในปัจจุบันรัฐบาลจะได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการสอนอิสลามศึกษาทั้งในโรงเรียนของรัฐและเอกชนมาโดยตลอด ทั้งในรูปของเงินอุดหนุนและค่าจ้างครูสอนศาสนา ปัจจุบันการจัดการการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษาหลายประเภทรวมกว่า 3000 แห่ง รวมไปถึงสถาบันของท้องถิ่นที่เปิดการสอนศาสนา เช่น ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ซึ่งมีสภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของสถานศึกษาที่แตกต่างออกไป กระนั้นก็ตามยังมีพื้นที่บางส่วนในจังหวัดที่มีมุสลิมอาศัยอยู่ยังไม่ถึงในการจัดการการศึกษาอิสลามอย่างเต็มที่ ดังเช่นชุมชนมุสลิมบ้านเกาะบุโหลน หมู่ที่ 3 ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ชุมชนมุสลิมบ้านเกาะบุโหลนเป็นชุมชนหนึ่งที่ ตั้งอยู่ในทะเลฝั่งอันดามัน มีสภาพภูมิประเทศ เป็นเกาะ เป็นชุมชนมุสลิมดั้งเดิมเข้ามาตั้งถิ่นฐานก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ราวพ.ศ. 2482-2488 ประชาชนมีอาชีพทำการประมง ดำรงวิถีชีวิตคล้ายกับชาวเกาะในพื้นที่ชายฝั่งอื่น ๆ ของประเทศ มีความพิเศษที่แตกต่างกว่าชุมชนอื่น ๆ หลายด้าน การเดินทางและติดต่อปฏิสัมพันธ์กับสังคมบนฝั่งจะลำบากและยุ่งยาก เข้าถึงเฉพาะในบางฤดูกาลเท่านั้น ทำให้ขาดการพัฒนาและการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณภาพชีวิต และด้านการศึกษา ถึงแม้จะมีโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งอยู่บนเกาะ ทั้งยังได้บรรจุหลักสูตรอิสลามศึกษาเข้าไป แต่การจัดการเรียนการสอนยังไม่สามารถตอบสนองกับความคาดหวังของผู้ปกครอง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่มีประชาชนอาศัยอยู่ 2 เกาะ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องแบ่งการบริหารจัดการเป็น 2 แห่ง ทำให้ขาดแคลนครูผู้สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนอิสลามศึกษาซึ่งมีครูผู้สอนเพียงคนเดียว นักเรียนชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา ยังไม่รู้หลักการพื้นฐานในการดำรงชีวิตของศาสนาอิสลามอีกทั้งยังไม่รู้วิธีการนำหลักการดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การละหมาด การอ่านอัลกุรอาน เป็นต้น แม้กระทั่งการเขียนภาษาอาหรับเบื้องต้น และการอ่านอัลกุรอานซูเราะฮ์

อัลฟาติหะฮ์ ที่ถือว่าเป็นซูเราะฮ์ง่าย ๆ ก็ยังไม่สามารถอ่านได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ นอกเหนือจากการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่มีข้อจำกัดแล้ว อีกปัญหาหนึ่ง คือ ชุมชนแห่งนี้ไม่มีผู้นำศาสนาหรือโต๊ะอิหม่ามที่เป็นคนในชุมชนเอง มีเพียงแต่อาสาสมัครที่มาจากพื้นที่อิหม่ามในช่วงละหมาดวันศุกร์และเมื่อมีพิธีกรรมสำคัญทางศาสนาเท่านั้น ไม่มีศูนย์ศึกษาอิสลามประจำมัสยิด เหมือนกับการถูกทอดทิ้งจากความเจริญของศาสนาอิสลามจากบุคคลและโลกภายนอก ทำให้การดำเนินวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อิงอยู่กับความเชื่ออัตลักษณ์ดั้งเดิมที่ไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติของศาสนาในเกือบทุกด้าน ประชาชนมีความคาดหวังต่ออนาคตของเด็กและเยาวชนว่าจะมีการศึกษาและคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในชุมชนมีความต้องการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ขาดหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องผลักดันและดำเนินการให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (เทิดศักดิ์ ลายัง, สัมภาษณ์ 10 กุมภาพันธ์ 2555)

ด้วยเหตุผลและสภาพดังกล่าวของชุมชน ผู้ศึกษาในฐานะที่มีความเกี่ยวข้องกับงานทางด้านการพัฒนาชุมชน ซึ่งเคยลงไปปฏิบัติงานได้สัมผัสกับสภาพของชุมชนมุสลิมเกาะบุโหลนและพื้นที่ชุมชนอื่น ๆ มาเบื้องต้น จึงสนใจที่จะศึกษา การจัดการศึกษาอิสลามในเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล ซึ่งเป็นการศึกษาความต้องการของประชาชนในการจัดการศึกษาอิสลาม ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลที่ได้รับ

จากการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดการจัดการศึกษาอิสลามขึ้นในชุมชนมุสลิม เกาะบูโหลน จังหวัดสตูล และเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติและสานต่อจากหน่วยงานประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามของประชาชนในชุมชนมุสลิมเกาะบูโหลน จังหวัดสตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลครั้งเดียวแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional) ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลาม จำนวนประชากรทั้งหมด 467 คน (ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรที่ว่าการอำเภอละงู, 2555) กำหนดกลุ่มตัวอย่างสำหรับตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป จำนวน 216 คน โดยใช้สูตรทราโรวายามาเน่ Yamane (1973) โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Sampling Sample) แบบบังเอิญ

การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมด 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเพื่อทำการวิจัยการจัดการศึกษาอิสลามในหมู่เกาะบูโหลน จังหวัดสตูล ตามขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการทำวิจัย
2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม

จากเอกสาร และตำรา

3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้

4. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนให้คำแนะนำ ในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม หรือความตรงตามเนื้อหาของข้อคำถามแล้วคัดเลือกไว้เฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 - 1.00

6. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

7. นำแบบสอบถามที่ปรับแล้วไปทดลองกับประชาชนในเกาะบูโหลนที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งหมด ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.79

8. จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนเกี่ยวกับความต้องการในการจัดการการศึกษาอิสลามในด้านการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้คืนมาทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตามขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์แล้วหาค่าร้อยละของจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด
2. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแยกข้อมูลตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาสามัญ ระดับการศึกษาศาสนา อาชีพ และรายได้ โดยวิธีการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ และบรรยายประกอบตาราง
3. วิเคราะห์ความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลาม ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายเป็นระดับความต้องการ จากเกณฑ์ดังนี้ (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2548)

ค่าเฉลี่ย

ระดับปัญหา 1.00 – 1.50 มีความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามระดับน้อยที่สุด

1.51 – 2.50 มีความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามระดับน้อย

2.51 – 3.50 มีความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามระดับปานกลาง

3.51 – 4.50 มีความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามระดับมาก

4.51 – 5.00 มีความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามระดับมากที่สุด

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในการศึกษาระดับความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามของประชาชนมุสลิมในเกาะบูโหลน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 26-35 ปี ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสามัญในระดับชั้นประถมศึกษา และไม่ได้รับการศึกษาศาสนา เป็นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๆ ละ 8,001-12,000 บาท

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามของประชาชนในชุมชนมุสลิมเกาะบูโหลน จังหวัดสตูล ซึ่งมีทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษาในระบบ ด้านการศึกษานอกระบบ และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้านพบว่าความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามด้านการศึกษาในระบบอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ มีความต้องการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏผล ดังนี้

1. ด้านการศึกษาในระบบ พบว่าประชาชนในชุมชนมุสลิมเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล มีความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$) ที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้มีการจัดการศึกษาอิสลามแบบโรงเรียนรัฐที่มีการสอนวิชาอิสลามศึกษาแบบเข้ม ส่วนที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการให้มีการจัดการศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่มีการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในระดับชั้นปฐมวัย

2. ด้านการศึกษานอกระบบ พบว่าประชาชนในชุมชนมุสลิมเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล มีความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้มีการจัดการศึกษาอิสลามโดยมีโรงเรียนตาดีกา ส่วนข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการให้มีการสอนแบบสถาบันการศึกษาปอเนาะ

3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่าประชาชนในชุมชนมุสลิมเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล มีความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) ที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้มีการสอนอัลกุรอานสำหรับเด็กในหมู่บ้าน ส่วนที่มี

ความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการศึกษาอิสลามจากสื่ออื่น ๆ เช่น แผ่นพับ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามของประชาชนในชุมชนมุสลิมเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการจัดการศึกษาอิสลาม ด้านการศึกษาในระบบมากที่สุด ส่วนด้านการศึกษานอกระบบและด้านการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับนิลมณี พิทักษ์ และคณะ (2545) ได้ศึกษาความต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของผู้ปกครองในเขตชุมชนแออัด ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาในชุมชนแออัดของผู้ปกครองในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจัดการศึกษาด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับรองลงไป

ผลการศึกษาข้างต้นเป็นไปในลักษณะดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่มองว่า การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่มีความคุ้นเคยมองเห็นและสามารถจับต้องได้ และถือว่าการจัดการศึกษาที่มีความเข้มข้น เป็นสิ่งที่ยืนยันว่าเมื่อได้ศึกษาในระบบแล้วผู้เรียนจะมี

คุณภาพ ส่วนการศึกษานอกระบบและตาม
อัธยาศัยนั้น ประชาชนอาจมองว่าเป็นสิ่งที่
สำคัญน้อยรองลงมาจากการศึกษาในระบบ อีกทั้ง
ยังมีข้อจำกัดหลายประการที่อาจทำให้เกิดการ
จัดการศึกษาที่ยั่งยืนและยาวนาน เช่น
ข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์ที่ตั้งเป็นเกาะห่างไกล
ทำให้ไม่มีอาสาสมัครมาสอนอย่างต่อเนื่อง ดังที่
ทศพร พงศ์สุวรรณ (2555) ได้กล่าวว่า ชุมชนที่
มีพื้นที่เป็นเกาะห่างไกลจากการพัฒนาและสิ่ง
อำนวยความสะดวก ส่วนใหญ่จะมีความ
ต้องการที่จะเข้าถึงการศึกษาในระบบ
เนื่องจากการศึกษาในระบบจะเป็นที่ยืนยัน
ว่าชาวบ้านได้รับการรับรองและได้รับมาตรฐาน
ทางการศึกษาที่เข้มข้นและมีมาตรฐาน ในขณะที่
ที่ทางการศึกษาตามอัธยาศัยก็เป็นสิ่งที่
ผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของชุมชน ดังเช่น
การศึกษาตามมัสยิดที่ประชาชนจะมีความ
ต้องการมากที่สุดเนื่องจากการเป็นการศึกษาที่
เรียนรู้เพื่อที่จะได้นำไปปฏิบัติศาสนกิจซึ่งถือ
เป็นหลักปฏิบัติที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
มีหลักผูกโยงอยู่กับความสุขทางจิตใจ เมื่อ
พิจารณาระดับความต้องการในการจัด
การศึกษาอิสลามของประชาชนในชุมชนมุสลิม
หมู่เกาะบุโหลน จังหวัดสตูล เป็นรายด้าน
สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ด้านการศึกษาในระบบ พบว่า
ประชาชนในชุมชนมุสลิมหมู่เกาะบุโหลน
จังหวัดสตูล มีความต้องการในการจัด
การศึกษาอิสลามโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
ที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้มีการ

จัดการศึกษาอิสลามแบบโรงเรียนรัฐที่มีการ
สอนวิชาอิสลามศึกษาแบบเข้ม ส่วนที่มีความ
ต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการให้มีการจัด
การศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่มีการเรียนการ
สอนอิสลามศึกษาในระดับชั้นปฐมวัย

ผลการวิจัยที่เป็นในลักษณะเช่นนี้
อาจเป็นเพราะว่าในการจัดการเรียนการสอน
อิสลามศึกษา ในโรงเรียนของรัฐของชุมชนที่
ผ่านมา ครูผู้สอนไม่สามารถบูรณาการสอนได้
อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้เนื่องจากครูอิสลาม
ศึกษามีคนเดียวแต่ต้องสอนสองเกาะและ
นักเรียนแต่ละช่วงชั้นต้องเรียนร่วมกัน เช่น ป.
1-ป.3 ต้องเรียนในห้องเรียนเดียวกันจึงทำให้
การจัดการเรียนการสอนของครูไม่มี
ประสิทธิผลและเข้มข้นตามช่วงวัยของนักเรียน
ประชาชนจึงเห็นว่า การจัดการเรียนการสอน
ควรจะมี ความเข้มข้นกว่า จึงจะทำให้เด็ก
สามารถเรียนรู้และเข้าใจวิถีปฏิบัติในหลักการ
อิสลามได้ดีมากยิ่งขึ้น ดังที่ ไชยา หาญทะเล
(2557) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันครูอิสลามศึกษามี
เพียงคนเดียวแต่ต้องรับผิดชอบสลับกันสอน
ทั้งสองเกาะ วันใดไปสอนเกาะบุโหลนตอน เด็ก
นักเรียนที่เกาะบุโหลนเล็กจะไม่ได้เรียน การ
พัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนให้สามารถบูรณา
การการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและ
เกิดผลกับนักเรียนภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ นั้นจึง
เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ครูผู้สอนจะต้องมี
เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้
อย่างง่ายและเข้าใจ

2. ด้านการศึกษานอกระบบ พบว่าประชาชนในชุมชนมุสลิมเกาะบุโหลนจังหวัดสตูล มีความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามโดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้มีการจัดการศึกษาอิสลามโดยมีโรงเรียนตาติกา ส่วนที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการให้มีการสอนแบบสถาบันการศึกษาปอเนาะ ดังที่ขอหมาด ไบหมาดปันจ่อ (2557) ได้กล่าวว่าการจัดการศึกษาอิสลามนอกระบบที่เห็นได้ชัดคือการจัดการศึกษาที่ใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน หรือที่เรียกว่า ตาติกา บางแห่งก็จะใช้หลักสูตรของสมาคมครูสัมพันธ์ บางแห่งก็จะใช้หลักสูตรของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็จะเรียนปลีกย่อยกันไปแต่จะไม่ทิ้งแก่นและเนื้อหาที่สำคัญในเรื่องที่จำเป็นของอิสลาม ซึ่งจะมีเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล ซึ่งการวัดและประเมินผลจะเป็นสิ่งที่การันตีได้ว่าผู้ที่ได้รับการเรียนการสอนจะเป็นผู้ที่สามารถนำหลักการอิสลามที่จำเป็นไปปฏิบัติได้ไม่มากนัก

ผลการวิจัยที่เป็นในลักษณะเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ประชาชนมีความต้องการจัดการศึกษาอิสลามด้านการศึกษานอกระบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก และต้องการให้มีการจัดการศึกษาอิสลามโดยมีโรงเรียนตาติกาอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบตาติกา เป็นสิ่งที่เด็กสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย ซึ่งจะสอดคล้องกับวิถีและวัยของ

เด็ก ที่ผ่านมามีบุคคลจากบณฝิ่งอาสามาสอนให้เด็ก ๆ ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ บางครั้งจะสอนตอนเย็น แต่ด้วยข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์และการเป็นอยู่ที่ไม่สะดวก ทำให้ผู้ที่มาสอนได้เดินทางกลับภูมิลำเนา จึงทำให้เด็กและประชาชนรู้สึกว่าการเรียนการสอนตาติกาจำเป็นที่จะต้องมีต่อไป ส่วนการศึกษาในรูปแบบปอเนาะนั้นมีความเป็นไปได้น้อยเนื่องจาก ไม่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และชาวบ้านเห็นว่าการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวน่าจะเคร่งขรึมและยากเกินไปที่จะเรียนรู้และเข้าใจ

3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่าประชาชนในชุมชนมุสลิมเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล มีความต้องการในการจัดการศึกษาอิสลามโดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้มีการสอนอัลกุรอานสำหรับเด็กในหมู่บ้าน ส่วนที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการศึกษาคัมภีร์อิสลามจากสื่ออื่น ๆ เช่น แผ่นพับ ดังที่ อำหรีน เหมรา (2557) กล่าวว่า ในการจัดการศึกษาอิสลามตามอัธยาศัยมีหลายรูปแบบที่สามารถทำได้ เช่น การสอนอัลกุรอานตามบ้าน การสอนอัลกุรอานที่มีสยิด หรือการสอนศาสนา ณ ที่ใดก็ได้ เพราะการสอนในลักษณะดังกล่าวไม่มีการวัดและประเมินผล แต่การประเมินผลจะขึ้นอยู่กับอัลลอฮ์ พระองค์จะเป็นผู้ประเมินโดยผ่านการตั้งเจตนารมณ์อันบริสุทธิ์และการกระทำ ซึ่งแน่นอนว่า การที่จะนำไปสู่การกระทำได้นั้นต้องผ่านการเรียนรู้เสียก่อน การจัดการศึกษา

ในลักษณะดังกล่าวมีความสำคัญมาก อาจถือ
ว่าเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตก็ได้เพราะ
ไม่ได้จำกัดสถานที่ในการเรียนรู้

ผลการวิจัยที่เป็นไปในลักษณะเช่นนี้
อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบัน การจัดการเรียนการ
สอนอิสลามศึกษาตาม อัยยาศัยในชุมชน
ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่าง
ทั่วถึง ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีผู้นำศาสนาและผู้ที่จะ
มาสอนอย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านจึงมีความ
ต้องการศึกษาและหวังให้สอนเด็ก ๆ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาอัลกุรอานสำหรับ
เด็กและผู้ใหญ่ที่อิสลามถือว่ามีความสำคัญ
อันดับหนึ่ง เพราะการอ่านอัลกุรอานจะเข้าไป
เกี่ยวข้องกับประกอบอิบาดะฮ์เคารพภักดี
ต่ออัลลอฮ์ (สุบหานะฮฺวะตะอะลา) ในทุก
กิจวัตรของการดำเนินชีวิตของมุสลิม แต่
สำหรับผู้ที่ไม่สามารถอ่านอัลกุรอานได้นั้น
หมายความว่าเขาคงต้องอยู่ในภาวะการณ์ที่
ยุ่งยากในโลกอาคีเราะฮ์ จึงทำให้ประชาชนเห็น
ความสำคัญและต้องการที่จะให้มีการเรียนการ
สอนอัลกุรอานให้กับเด็กในหมู่บ้าน เพื่อเป็น
เครื่องมือนำไปสู่การปฏิบัติอิบาดะฮ์เพื่อความ
ผาสุกในโลกหน้า ดังที่ อิสมาอีลลูตฟี จะปะกิ
ยา (2549) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาใน
อิสลามต้องเริ่มต้นด้วยการเรียนรู้อัลกุรอานเพื่อ
ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ
คนในชาติ เพราะการศึกษาในอิสลามเป็นการ
สร้างคนให้มีความสมบูรณ์และมีความสำเร็จ
ตามความประสงค์ของอัลลอฮ์ โดยให้ทุกคน
สามารถปฏิบัติตนเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทน

(เคาะลีฟะฮ์) ของอัลลอฮ์ การศึกษาในอิสลาม
จึงเป็นการสร้างความงอกงามและความเจริญ
ให้แก่มนุษย์ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ใน
ทุก ๆ ด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม
และสติปัญญา อัลกุรอานจึงเปรียบเสมือน
ธรรมนูญแห่งมนุษยชาติที่เพียบพร้อมด้วยทุก
มาตราที่สามารถตอบสนองความต้องการขั้น
พื้นฐานของมนุษย์ เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการ
ปฏิบัติใช้สู่ความสำเร็จสูงสุดทั้งโลกนี้และโลก
หน้า

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย
ไปใช้

เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าประชาชน
ต้องการให้มีการจัดการศึกษาตาดีกามากที่สุด
ดังนั้นการจัดการศึกษาน่าจะดำเนินการให้
สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ดังนี้

1. ควรส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษา
อิสลามด้านการศึกษานอกระบบในรูปแบบตาดีก
กาหรือkursusสัมพันธิให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

2. ควรส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษา
อิสลามด้านการศึกษาตามอัยยาศัยในรูปแบบ
การสอนอัลกุรอานให้แก่เด็กในหมู่บ้านให้
เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นการจัดการ
เรียนการสอนอัลกุรอานสำหรับผู้ใหญ่ก็เป็น
สิ่งจำเป็นเช่นเดียวกัน เนื่องจากกลุ่มดังกล่าว
ส่วนใหญ่มีความต้องการเพราะยังไม่สามารถ
อ่านอัลกุรอานได้อย่างถูกต้อง

3. โรงเรียนและชุมชนควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในเกาะบุโหลนได้รับการศึกษาที่สูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการผลักดันหรือสนับสนุนทุนการศึกษาทั้งทุนการศึกษาที่สามารถจัดสรรได้จากภายในเกาะและจากองค์กรภายนอกให้แก่นักเรียนที่เรียนจบมัธยมต้น ได้ไปเรียนต่อจนจบระดับปริญญาตรี สร้างความเข้มแข็งให้เยาวชนสามารถกลับมาพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นการพัฒนาชุมชนและทำให้การจัดการศึกษาอิสลามเกิดขึ้นในระยะยาวอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

(Participatory Action Research: PAR) โดยให้ชุมชนและผู้มีบทบาทในการจัดการศึกษาอิสลามทุกภาคส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวิจัย เพื่อที่จะให้มีการจัดการศึกษาอิสลามเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงและยั่งยืนในชุมชนมุสลิมเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล

2. ควรมีการศึกษาวิจัยชุมชนที่มีบริบทและความพร้อมแตกต่างกันเช่น ชุมชนเกาะที่อยู่ห่างไกลฝั่ง ชุมชนเกาะที่อยู่ใกล้ฝั่ง ที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เพื่อจะให้เห็นสภาพ ปรากฏการณ์ ปัญหาและแนวทางที่หลากหลายในการจัดการศึกษาอิสลาม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551 ก). *การศึกษาเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข: แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนใต้ ประจำปี 2551-2554*.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551 ข). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พริกหวานกราฟฟิก.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2548). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- นิลมนี พิทักษ์ และคณะ. (2545). *ความต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของผู้ปกครองในเขตชุมชนแออัด ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น*. สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต. (2551). *ปรัชญาการศึกษาอิสลาม*. สงขลา: หาดใหญ่กราฟฟิก.
- อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา. (2549). *ปรัชญาการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีและชุมชน*. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: <http://www.fityatulhaq.net/forum/index.php?topic=178.0>.
- Abu Daud al-Sijistaniy al-Azdiy, Sulaiman Ibn al-Ashath. (2000). *Sunan Abi Daud*. Dar al-Kutub al-Arabiyy. Beirut: Dar al-kutub al-Arabiyy.
- Ibn Majah, Abu-Abdullah Muhammad Ibn Yazid al-Qazwiniy. (1975). *Sunan Ibn Majah*. Ihyae al-Turath al-Arabiyy. Beirut: Ihyae al-Turath al-Arabiyy.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed)*. New york: Harper and Row Publication.

บุคลากร

- ไชยา หาญทะเล. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเกาะบุโหลน. สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2557.
- ขอหมาด ไบหมาดปันจอ. นักวิชาการอิสลามศึกษา สำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล. สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2557.
- ทศพร พงศ์สุวรรณ. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทับยาง อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเกาะบุโหลน. สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2555.
- เทิดศักดิ์ ลายัง. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านเกาะบุโหลน. สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2558.
- อัมรินทร์ เหมรา. อาสาสมัครอหามัฆมุซันบ้านเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล. สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2557.